

Egyetemi társadalmi felelősségvállalás három magyar egyetem esetében



A kutatás keretében három magyarországi egyetem, a Kaposvári Egyetem, a Miskolci Egyetem és a Széchenyi István Egyetem esetében vizsgáltuk a társadalmi felelősségvállalás jelenségét, azt, hogy ennek a magyar közegben alig ismert egyetemi modellnek milyen alapjai vannak a jelenlegi magyar felsőoktatásban. A kezdeti hipotézisünk az volt, hogy bár az egyetemi társadalmi felelősségvállalás komplex intézményi vezérlőelvként nem található meg a magyar felsőoktatási intézmények stratégiáiban, egyes elemei már megjelenhettek az intézmények szerepvállalásában. A vizsgálat során áttekintettük az intézmények küldetési nyilatkozatát, az egyes minőségpolitikai valamint stratégiai dokumentumait, és ezek elemzésével majd gyakorlati esetek áttekintésével törekedtünk annak meghatározására, hogy a társadalmi felelősségvállalás milyen formában és hogyan jelenhet meg az adott felsőoktatási intézményben. Az eredmények intézményenként eltérő mértékű, de a vártnál nagyobb intenzitású szerepvállalást mutatnak.

AZ EGYETEMEK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSA

FOGALMI RENDSZER

A társadalmi felelősségvállalás koncepció kapcsán a szakirodalmak legnagyobb része a vállalati társadalmi felelősségvállalásra (CSR) fókuszál, az elmúlt években jelentek meg azok a tanulmányok, elméletek, melyek más szereplők felelősségét is megjelenítik (pl. az egyetem, intézmények esetében Vallaes,^[3] Kerekes^[4]

[1] Széchenyi István Egyetem, Gazdasági Elemzések Tanszék, egyetemi adjunktus (radrienn@sze.hu).

[2] Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, PhD hallgató (danos.zsolt@gmail.com).

[3] Vallaes, F. (2014): *University Social Responsibility: a mature and responsible definition*. Higher Education in the World 3. Palgrave Macmillan. 88–96.

[4] Kerekes S. (2013): Az egyetemek társadalmi felelősségvállalása, feladatok és lehetőségek. In: Hrubos I. – Luda Sz. – Török I. (szerk.): *Intézményi menedzsment a felsőoktatásban* 3. Felsőoktatási Gazdasági Szakemberek Egyesülete, Budapest. 126–144.

és Shawyun^[5] írásai; míg az állampolgárok, civil szervezetek esetében Reisinger^[6] veti fel a kérdés vizsgálatát). A társadalmi felelősségvállalás azt jelenti, hogy az egyes szereplők nemcsak saját életükben vagy működésük során hozott döntésekért vállalják a következményeket, hanem a szűkebb-tágabb környezetükben történő eseményekért is felelősséget vállalnak önként és nem kötelező tevékenységként. Az intézményi társadalmi felelősségvállaláson (organisational social responsibility – OSR)^[7] belül beszélhetünk az egyetemek társadalmi felelősségéről (university social responsibility – USR).^[8]

Az európai egyetemek esetében a társadalmi felelősségvállalás megjelenése a hagyományos (ún. humboldti) egyetemi modell átalakulásával függ össze, amelynek keretében az egyetemek két korábbi szerepe, az oktatás és a kutatás kiegészült a „harmadik misszióval”, ami lényegében minden, nem akadémiai világgal kapcsolatos tevékenységet lefed nem kizárólag gazdasági jelleggel. A korábbi megközelítések (Magna Charta Universitatum,^[9] UNESCO 1998-as nyilatkozata és UNESCO 2009-es deklarációja^[10]) elsősorban az egyetemek klasszikus szerepei, az oktatás és kutatás irányából közelítették meg a társadalmi feladatok rendszerezését. E kettős feladatkörből való kilépést jelentették azok a gyakorlati modellek, melyek megfogalmazták az egyetemek és a gazdaság kapcsolatának szükségességét.

A '90-es évek második felében jelent meg a Triple Helix modell,^[11] melynek lényege, hogy az egyetemeknek működésük során együtt kell működniük mind a gazdasági szereplőkkel, mind a kormányzat szereplőivel, vagyis az egyetem-ipar-kormányzat egy hármasséget alkotnak ebben a modellben. A Triple Helix modell továbbfejlesztéseként jelent meg a Quadruple Helix modell,^[12] mely

[5] Shawyun, T. (2011): From Corporate Social Responsibility (CSR) to University Social Responsibility (USR). In: Schneller, C. – Thöni, E. (eds.) (2011): *Universities and their Social Responsibilities*. Asia-Europe Foundation, Singapore. 14-17. (Elérhető: www.asef.org Letöltés ideje: 2015.05.15.)

[6] Reisinger, A. (2013): *Social responsibility: the case of citizens and civil/nonprofit organisations*. Tér Gazdaság Ember, 3. 75-87.; Reisinger, A. (2015): Social responsibility and territorial development. In: Bodor, Á. – Grünhut, Z. (eds.) (2015): *Cohesion and Development Policy in Europe*. Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, Pécs. 99-108.

[7] Vallaes, F. (é. n.): *Defining social responsibility: a matter of philosophical urgency for universities*. (Elérhető: <http://www.guninetwork.org> Letöltés ideje: 2015.04.01.)

[8] Uo.; Vallaes, F. (2014): i. m.; Shawyun, T. (2011): i. m.

[9] *Magna Charta Universitatum* (1988). Bologna, 18th of September. (elérhető: http://www.felvi.hu/pub_bin/kep/felsooktatasi/muhely/magna_charta_magyar.pdf Letöltés ideje: 2015.05.22.)

[10] *The New Dynamics of Higher Education and Research For Societal Change and Development* (2009). World Conference on Higher Education, Paris, UNESCO.

[11] Etzkowitz, H. – Leydesdorff, L. (1996): *The Triple Helix of University-Industry-Government Relations: A Laboratory for Knowledge Based Economic Development*. EASST Review, 1. 11-19.; Etzkowitz, H. – Leydesdorff, L. (2000): *The dynamics of innovation: from Nation Systems and „Mode 2” to a Triple Helix of university-industry-government relations*. Research Policy, 2. 109-123.

[12] Carayannis, E. G. – Barth, T. D. – Campbell, D. F. J. (2012): *The Quintuple Helix innovation model: global warming as a challenge and driver for innovation*. Journal of Innovation and Entrepreneurship, 2. 1-12.; Carayannis, E. G. – Campbell, D. F. J. (2012): *Mode 3 Knowledge Production in Quadruple Helix Innovation Systems. Twenty-first-Century Democracy*. Innovation and Entrepreneurship for Development. SpringerBriefs in Business, 7. 1-63.

szerint az egyetemeknek a kormányzaton és gazdasági szereplőkön túl a társadalommal is kapcsolatot kell tartaniuk. Úgy gondoljuk, hogy a Quadruple Helix modell gyakorlatilag az egyetemek társadalmi felelősségvállalásával azonosítható, ami illeszkedik a Triple Helix további kiterjesztésének modelljébe a Quintuple Helixbe, ami a társadalom és gazdaság (természeti) környezetét is rendszerbe illeszti. A gazdasági kapcsolatok szükségességét később EU szinten is kiemelték (pl. az Európai Bizottság 2006-os közleménye,^[13] szintén a Bizottság 2009-es programja^[14] és az első EU szintű elemzés,^[15] melyben azonosították a potenciális kapcsolati irányokat, beszámoltak az együttműködések előnyeiről, motivációiról és gátló tényezőiről: a legfőbb gátló tényezőként az akadémiai szféra a bürokráciát jelölte meg.)

AZ EGYETEMI TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS FORMÁI ÉS ELŐNYEI

A következőkben felsoroljuk, hogy véleményünk szerint milyen megnyilvánulási formákat, tevékenységeket jelenthet az USR (kiegészítve a környezet-felelősség gondolatával, amelyet tételesen nem vizsgáltunk, de közvetlenül kapcsolódik a témához) az egyetemi küldetések területét tekintve:

1. Oktatás

- fenntartható fejlődés és társadalmi felzárkóztatás szempontjainak beépítése az oktatott tárgyakba (európai szervezete a Copernicus Szövetség);
- környezettudatos és szociálisan érzékeny gondolkodás kialakítása az oktatás során, „társadalmilag felelős értelmiség”^[16] képzése;
- fenntartható fejlődés és társadalmi felzárkóztatás témájához szorosan kapcsolódó képzések indítása, kapcsolódó szakemberek képzése;
- pedagógusképzés során a kapcsolódó szemlélet és tudás átadásának előkészítése;
- hallgatói ösztöndíjak, támogatások biztosítása az esélyegyenlőtlenséget szenvedő csoportok részére (nők, fogyatékkal élők, romák, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek, LHH-kistérségből érkezők);
- speciális szakkollégiumok létrehozása;
- civil szervezetek meglátogatása kurzusok keretében;
- az esélyegyenlőségi csoportok részére hallgatótámogatási szolgáltatások (pl. mentorálás biztosítása);
- kisebbségi nyelvek és kulturális ismeretek oktatása.

[13] *Delivering on the modernisation agenda for universities: education, research and innovation* (2006). European Commission, Brussels.

[14] *A new partnership for the modernisation of universities: the EU Forum for University Business Dialogue* (2009). European Commission, Brussels.

[15] *The State of European University-Business Cooperation* (2011). European Commission, Brussels.

[16] Kerekes S. (2013): i. m. 136.

2. Kutatás

- közös kutatási projektek civil és egyéb társadalmi szereplőkkel^[17] (pl. akciókutatás a helyi közösségek és az egyetemek kapcsolatának erősítésére, melynek során a diákok akár kreditért cserébe tudnak olyan feladatokat ellátni, melyek hozzásegítik őket szociális kompetenciák megszerzéséhez);
- egyetemi oktatók, kutatók, civil és egyéb társadalmi szervezetek képviselőinek találkozása és megbeszélések konferenciákon, szakmai találkozókon;
- az egyetemi kutatók, oktatók által felmérések készítése a település, térség társadalmi helyzetéről, az eredmények beépítése a stratégiákba;
- a fenntartható fejlődés (pl. energiagazdálkodás, megújuló energiaforrások) és a társadalmi esélyegyenlőség témájához kapcsolódó kutatások támogatása (pl. gender kutatások);
- fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesülése a kutatás folyamatában (pl. újrahasznosítás).

3. Harmadik misszió

- esélyegyenlőség figyelembe vétele a foglalkoztatás tekintetében;
- oktatók, kutatók és hallgatók önkéntes tevékenysége;
- oktatók, kutatók és hallgatók tisztsége civil szervezetekben;
- kapcsolattartás kulturális és sportintézményekkel;
- együttműködési megállapodások kötése;
- szakmai és gyakorlatias előadások a település lakosai számára;
- a fenntartható fejlődés eszméjének figyelembe vétele stratégiai szinten;^[18]
- környezettudatos magatartás követése mind egyéni, mind szervezeti szinten a működtetés szempontjából (fenntartható campus fogalma).

Fontos kérdés, hogy milyen előnyök származnak abból, ha az egyetemek a társadalomért felelős intézményként viselkednek? Az általunk fontosnak tartott előnyök a következők:^[19]

- közelebb kerül a tudomány az emberekhez,
- társadalmi problémák megismerése és a társadalmi folyamatok megértése,
- a társadalmi kapcsolatok fejlesztése,
- kutatási eredmények tudományos elismertségén túl társadalmi megbecsültség is,
- az önkéntesség és a fenntartható fejlődés eszméjének népszerűsítése,
- hallgatói és oktatói kompetenciák fejlődése,
- kapcsolati tőke kialakítása,
- növekvő bizalom és társadalmi tőke.

[17] Bodorkós B. (2010): *Társadalmi részvétel a fenntartható vidékfejlesztésben: a részvételi akciókutatás lehetőségei*. Doktori értekezés, Szent István Egyetem, Gödöllő.

[18] Kerekes (2013): i. m.

[19] Rechnitzer, J. – Reisinger, A. (2015): University – city – economy: characteristics of the „Győr model”. In: Surdej, A. – Kędzierski, M. (eds.) (2015): *Economic Challenges for higher education in Central and Eastern Europe*. Wydawnictwo Adam Marszalek, Torun. 118–141.

TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS A KAPOSVÁRI EGYETEMEN

Az alfejezetben bemutatjuk a Kaposvári Egyetem tevékenységét a társadalmi felelősségvállalás tekintetében az egyetemi dokumentumok (a Kaposvári Egyetem 2009-es^[20] és 2012-es intézményfejlesztési terve;^[21] valamint az egyetem egy régebbi küldetésnyilatkozata^[22]) és kari, szervezeti honlapok tükrében.

Az intézmény legelső hozzáférhető küldetésnyilatkozata (év nélküli, ma már nem is található meg a honlapon) nem tartalmaz valódi fogódzót a társadalmi feladatokat illetően. Az intézményi küldetés ekkor még alapvetően az oktatás és kutatás kettős szerepvállalására hegyeződik ki, a gazdasági szerepvállalás érintőleges, a civil társadalmi szerep semmilyen formában nem jelenik meg benne. A társadalmi felelősségvállalás azonban a következő években a tevékenységek és a partnerségek számát tekintve fokozottan növekedett, ami párhuzamban áll azzal, ahogy az egyetem egyre inkább a Dél-Dunántúl felé fordult regionális szolgáltatói szerepkörrel. Az egyetem jelentkezőinek nagy része – különösen a pedagógiai és gazdaságtudományi képzések esetében – a dél-dunántúli régióból érkezik, kivéve a művészeti képzéseket, amelyek esetében jóval kiegyenlítettebb az országos eloszlás a jelentkezők tekintetében. Az intézmény korai küldetési nyilatkozata tehát alapvetően az oktatás és kutatás kettős szerepvállalására fókuszált, a gazdasági szerepvállalás érintőlegesen, a civil társadalmi szerep semmilyen formában nem jelenik meg benne.

A 2009-es (ami egyben a 2006-os intézményfejlesztési terv módosított változata) intézményfejlesztési tervben szintén kevés a kifejezetten társadalmi problémára, társadalmi szükségletekre való reagálás, az intézmény 2009-ben láthatóan még nem foglalkozott stratégiai szinten a kérdéssel, de a környezeti fenntarthatóságra vonatkozó értékszemlélet már megjelent az intézmény szerepvállalásában (a korábbi verziók nem voltak elérhetőek). Ekkor még a jogszabályok által is előírt esélyegyenlőség biztosítása és ehhez kapcsolódóan a fogyatékos ügy (pl. koordinátor, támogatások, fizikai akadálymentesítés) emelhető ki hangsúlyosabban az anyagból. A 2012-es intézményfejlesztési tervben már jóval nagyobb területet kap a társadalmi felelősségvállalás programja, és az ott nyomon követhető célok már számos korábbi gyakorlati programban is megjelentek. A terv több konkrét társadalmi szerepvállalást is említ, amelyből többek között az alábbiak kapcsolhatóak a felelősségvállaláshoz.^[23]

- közmunkaprogramok kidolgozásában ingyenesen nyújtott szakértői és képzési szerep;
- ingyenes szakértői és képzési szerep a „Minden gyermek lakjon jól” szakmai program tervezésében és lebonyolításában;

[20] *Kaposvári Egyetem Intézményfejlesztési Terve* (2009). Kaposvári Egyetem, Kaposvár. (Elérhető: www.ke.hu/index.php?mid=216&did=747 Letöltés ideje: 2015.05.20.)

[21] *Kaposvári Egyetem Intézményfejlesztési Terv* (2012). Kaposvári Egyetem, Kaposvár.

[22] *Küldetésnyilatkozat* (é. n.). Kaposvári Egyetem, Kaposvár. (Elérhető: www.ke.hu/index.php?mid=216&did=737 Letöltés ideje: 2015.05.20.)

[23] *Kaposvári Egyetem Intézményfejlesztési Terv* (2012). 58.

- vállalkozási és gazdálkodási ismeretek nyújtása a térségi gazdálkodóknak;
- roma szakkollégium létrehozása és működtetése;
- pedagógiai és vidékfejlesztési szaktanácsadás a leghátrányosabb helyzetű kistérségek fejlesztési programjainak kidolgozásában.

A felsoroltakon kívül a Kaposvári Egyetem általánosságban nyilatkozik a térség civil szereplőivel való kapcsolatáról és az egyetem meghatározó szerepéről az egyes szakterületeken. Kiemeli a terv továbbá, hogy az intézmény alaptevékenységei mellett jelentős arányban jelenik meg térségi szerepvállalás, de ez elsősorban képzési feladatot jelent, illetve kapcsolódó szakmai feladatokat, a társadalmi felelősség kérdése átfogó elvként nem fogalmazódik meg. A terv azonban kiemeli két kart, a Gazdaságtudományi és a Pedagógiai Kart, amelyek a társadalmi felelősségvállalásban jelentős lépéseket tesznek.^[24] Így például az egyetem két kara a Tamási és Simontornya Városkörnyéki Önkormányzatok Többcélú Kistérségi Társulásával együttműködési megállapodást kötött 2011 júniusa és 2012 júniusa közötti időtartamra (hallgatók bevonásával) az alábbi célok mentén:^[25]

- a kistérségben megvalósuló fejlesztések segítése, illetve elemzése;
- tartós kapcsolat kialakítása a kistérség és az egyetem között;
- az egyetem normál tevékenységeinek a kistérség felé irányítása;
- a kistérség társadalmi hálózatokhoz való kapcsolódásának erősítése.

Ide kapcsolódik a Tamási kistérségben végzett kutatása a két karnak, amely a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által meghirdetett és a Magyar Idegenforgalmi és Területfejlesztési Közhasznú Egyesület által koordinált „A felsőoktatás és a kistérségek partnerségi programja” című program finanszírozása által valósult meg. A program mintát teremtett a társadalmi felelősségvállalás aktív formájára, jelentős hallgatói részvétellel zajlott le, ami a hallgatók társadalmi szerepfelfogását is formálta és szélesítette.^[26] A program keretében a Kaposvári Egyetem az alábbi tevékenységeket látta el a Tamási kistérségben:^[27]

- szociológiai felmérések az adott térségről;
- kistérségi konferencia, fórum szervezése – közösségfejlesztés területeken – a hatékony és hasznos kapcsolati hálók kiépítésének támogatására;
- szakmai segítségnyújtás kistérségi területi tervek készítéséhez;
- kistérségi jó gyakorlatok gyűjtése és kommunikációja (pl. helyi gazdaságfejlesztés országosan ismert jó példáinak – helyi termékek; helyi pénz; alternatív energiaforrások közösségi használata; szociális gazdaság; helyi mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztése – bemutatása, a tapasztalatok átadása);
- pályázati együttműködés, projektmenedzsment.

[24] Uo. 98.

[25] Uo. 99.

[26] Molnár E. – Fehér A. (2013): *Tamási leghátrányosabb helyzetű kistérség jelene és kitörési lehetőségei*. Acta Scientiarum Socialium. 38. 239–254.

[27] Sáriné Csajka E. – Csizmadiáné Czuppon V. – Németh N. (2011): *Ki tanul kitől? Tudástranszfer a Kaposvári Egyetem és a Tamási kistérség között*. Képzés és Gyakorlat, 1-2. 135–143.

Az egyetem ennek nyomán célként jelöli meg a hátrányos helyzetű, elmaradott vidéki térségekben élő tehetséges fiatalok tanulmányainak támogatását, illetve a vidéki térségek fejlesztését, a társadalmi kohézió erősítését. Ennek érdekében az egyetem kezdeményező és résztvevő szerepet is vállal felzárkóztatási programokban.^[28] A társadalmi célok elérése érdekében akciótervet is tartalmaz az intézményfejlesztési terv, amelyben azt tervezik, hogy a társadalmi kohézió erősítése érdekében indított egyetemi programok száma 2016-ra 73-ról 85-re, a társadalmi kohézió erősítése érdekében indított egyetemi programokkal elért személyek száma 7080 főről 8200-ra és a képzésben részt vevő szociális szakemberek száma 129-ről 140 főre nőjön.^[29]

Mindemellett az egyedi tevékenységeknek számos egyéb formáját nyújtja az egyetem. A hallgatói önkormányzat partneri viszonyban van a Somogy Megyei Önkéntes Centrummal, amelyen keresztül a hallgatók önkéntes tevékenységeket is elláthatnak, amelyben többek között a pedagógiai képzések hallgatói szoktak intenzíven részt venni. Ezenkívül az egyetem részt vett a szakminisztérium által kidolgozott mentorprogramban, amelyben a hátrányos helyzetűnek minősülő jelentkezők számára (tartós nevelésbe vett, állami gondozott volt, rendszeres gyermekvédelmi támogatásban, illetve kiegészítő családi pótlékban részesült) biztosították a felsőoktatásban való továbbtanulás lehetőségét. Külön jelentősége van a már említett és az egyetem által 2012-ben indított roma szakkollégiumnak is, amelynek keretében a roma felsőoktatási hallgatók tehetséggondozása zajlik integráltan nem roma hallgatókkal.

A Pedagógiai Kar szerepvállalásának egyik formája a 2010. februárban indított komplex program a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek tehetségnevelésének támogatására, melynek személyi és anyagi feltételeit teljes mértékben a Kaposvári Egyetem biztosította éveken keresztül. A képzési kínálatot tekintve különösen nagy jelentősége van a gyógypedagógiai és a különböző terápiás képzéseknek, a romológiai specializációnak, ami a gyógypedagógus alapszak mellett hat féléven keresztül folytatható. Ezen kívül meg kell említeni a két gyakorlóintézmények esélyegyenlőségi tevékenységeit is, melyek többek között TÁMOP pályázatok keretében zajlanak. Fontos még az egyetemi Lovasakadémia tevékenysége, ahol több tucat sérült, fogyatékkal élő gyermek képességfejlesztését látják el lovas és kutyás terápiás foglalkozások keretében, és ennek kapcsán sikeres együttműködések alakultak ki a Kaposváron és Somogy megyében működő fejlesztő módszertani központokkal és alapítványokkal. Az egyetem egyéb konkrét civil és nonprofit kapcsolatairól kevés a rendelkezésre álló adat, ezek elsősorban az egyes kari és tanszéki tevékenységhez kötődnek.

Bár számos társadalmi felelősségvállalásra utaló tevékenységet végez az egyetem, egységes stratégiáról mégsem beszélhetünk. Bár kétségtelen az intézményfejlesztési tervben már koncepció formájában jelenik meg a társadalmi

[28] Uo. 123

[29] Uo. 192.

felelősségvállalás, még mindig mellékesnek minősíthető a fontossága a kormányzati és gazdasági kapcsolatok mellett, a gyakorlati programok stratégiai keretbe foglalása megkezdődött, azonban ennek intézményesülése csak részben látható.

TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS A MISKOLCI EGYETEMEN

A fejezet a Miskolci Egyetem társadalmi felelősségvállalásáról ad információkat az egyetemi dokumentumok (2007-es^[30] és 2012-es^[31] intézményfejlesztési terv, minőségügyi kézikönyv,^[32] minőségpolitika,^[33] küldetési nyilatkozat^[34]) és kari, szervezeti honlapok alapján.

A Miskolci Egyetem küldetésnyilatkozatában megjelenik a magyar társadalom fejlődéséhez való hozzájárulás, illetve szerepel benne utalás az élethosszig tartó oktatás gondolatára és az egyetem társadalmi és gazdasági kapcsolataira, azonban kizárólag a gazdasági és kormányzati, önkormányzati szereplők tűnnek fel. A társadalmi kapcsolatokra való hivatkozás mellett a környezeti szempontok figyelembe vétele sem jelenik meg, a térségi felelősségvállalás az Észak-Magyarország régió esetében viszont igen. Ennél lényegesen több kapcsolódást mutat a minőségpolitika, amelyben szerepel egyrészt, hogy az egyetem vezetésének célja az Észak-Magyarország régió olyan szellemi központjává válni, amelyet a társadalmi felelősség értékrendjei jellemeznek, másrészt, hogy a vezetőség ösztönzi munkatársait a közösségi érdekek érvényesülésének elősegítésében környezeti, társadalmi, szociális érzékenységgel.

Mindkét megfogalmazás arra enged következtetni, hogy az egyetem tudatosan vállal fel társadalmi feladatokat és célokat. A minőségügyi dokumentumok, elsősorban a Minőségügyi kézikönyv áttekintése még jobban megvilágítja az egyetem társadalmi viszonyulását. Az egyetem az EFQM alapú önértékelési modellt alkalmazza, amelyben a társadalmi partnerek, szervezetek véleménye és annak visszacsatolása is jelentős szerepet kap az egyetem tevékenységei kapcsán. Ez önmagában már megmutatja az egyetem stratégiai viszonyulását a társadalmi partnerek irányában, és jobban megmutatja, hogy a társadalmi hatások vizsgálata milyen szerepet kap az egyetemi feladatok alakításában. Az egyetemi tevékenységek, eredmények kapcsán

[30] *Miskolci Egyetem Intézményfejlesztési Terv 2007-2010* (2006). Miskolci Egyetem, Miskolc. (Elérhető: http://www.uni-miskolc.hu/uni/vezetoi_doc/ Letöltés ideje: 2015.05.20.)

[31] *Miskolci Egyetem Intézményfejlesztési Terv*. Stratégiai célok, célrendszer, mutatószámok, akciók. (2012). Miskolci Egyetem, Miskolc.; *Miskolci Egyetem Intézményfejlesztési Terv. Helyzetértékelés* (2012). Miskolci Egyetem, Miskolc.

[32] *Miskolci Egyetem Minőségi Kézikönyve* (2013). Miskolci Egyetem, Miskolc. (Elérhető: <http://www.uni-miskolc.hu/minosegugyi-kezikonyv> Letöltés ideje: 2015.05.20.)

[33] *Minőségpolitika* (2013). Miskolci Egyetem, Miskolc. (Elérhető: <http://www.uni-miskolc.hu/minosegpolitika> Letöltés ideje: 2015.05.20.)

[34] *A Miskolci Egyetem Küldetésnyilatkozata* (2013). Miskolci Egyetem, Miskolc. (Elérhető: <http://www.uni-miskolc.hu/kuldetesnyilatkozat> Letöltés ideje: 2015.05.20.)

vizsgálati szempont a társadalmi hatás az önértékelés során ebben a modellben. A Miskolci Egyetem társadalmi feladatai már a 2007–2010-es intézményfejlesztési tervben is megjelentek, nem függetlenül attól, hogy a területfejlesztésben a később kudarcba fulladt Pólus Program kapcsán az egyetem aktív tervezői szerepet játszott. Ebben a tervben azonban elsősorban elvi állásfoglalások és tervek szerepelnek, konkrét akciók és célok kisebb mértékben jelennek meg (néhány példa azért akad, pl. a társadalmi érzékenyítő képzések bevezetése az egészségügyi karon). Az egyetem társadalmi felelősségének horizontján az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkóztatás program állt ekkor, a civil kapcsolatok kiemelése még sokadlagos szempontnak látszott. Az egyetem esélyegyenlőségi tervvel és (máshol nem megfigyelt) előnyben részesítési szabályzattal rendelkezett már ekkor is.

A 2012-es intézményfejlesztési terv ezt a képet jelentősen kiegészítette, de továbbra is a társadalmi felzárkóztatás program hatja át az egyetem társadalmi küldetését. A terv összesen öt mutatót társított ehhez a kiemelt célhoz:^[35]

- társadalmi felzárkóztatást támogató, az Egyetem által kezdeményezett projektek, programok száma;
- társadalmi felzárkóztatást támogató, egyetemi programokon közreműködő partnerek száma;
- társadalmi felzárkóztatással kapcsolatos szakmai ismeretet közvetítő képzésekben részt vevő hallgatói létszám;
- abszolutóriumot szerzett hallgatók között a hátrányos helyzetű hallgatók aránya;
- hátrányos helyzetű hallgatók elégedettsége az Egyetem esélyegyenlőségi tervének végrehajtásával.

Ezen kívül három akciót is megnevezett a terv:

- felsőoktatáshoz történő hozzáférés esélyeinek növelése (pl. Miskolci Hallgatói Mentorprogram);
- képzési portfólió fejlesztése a társadalmi felzárkóztatást segítő képzésekkel (társadalomtudományi képzések elsősorban, de más területeken is érzékenyítő modulok);
- társadalmi felzárkóztatást segítő programok kialakítása és menedzsmentje.

A társadalmi felzárkóztatás mellett az egyetem a kulturális tevékenységének bővítéseként két területet is megnevez, ahol a civil kapcsolatokat szeretné erősíteni:^[36]

- tudományos, kulturális program- és szolgáltatáskínálat bővítése a helyi lakosság részére;
- az elért kutatási és tudományos eredmények rendszeres, közérthető kommunikálása kulturális-művelődési célokkal.

A két tevékenységcsoporthoz két indikátor is kapcsolódik, azok értelmezése

[35] Miskolci Egyetem Intézményfejlesztési Terv. Stratégiai célok, célrendszer, mutatószámok, akciók (2012). 31.

[36] Uo. 30.

azonban nem egyértelmű, de a terv konkrét akciókat is megemlít (Rendezvények Háza program működtetése, Bűnmegelőzési Szabadegyetem, Szépkorúak Akadémiája, Szakmai és Civil Műhelyek program).^[37]

Nincs lehetőségünk minden kar és minden tevékenység bemutatására, ezért csak néhány kiemelten jelentős kezdeményezést ismertetünk. Ebből a szempontból kiemelkedő jelentőségű a bölcsészettudományi kar különböző intézeteinek részvétele a társadalmi felzárkózást segítő projekteknél, illetve vezető szerepe a Miskolci Kulturális Klaszterben, valamint civil kapcsolatainak kiterjedtsége.^[38] A Bölcsészettudományi Kar megfogalmazott feladata a képzésben és a kutatásban (egyaránt) a társadalmi felzárkózás elősegítése, ezáltal a társadalmi konfliktusok megelőzésének, illetve kialakulásuk esetén a kezelésének támogatása.^[39] Ennek kapcsán érdemes néhány kezdeményezésüket megemlíteni. A Szociológiai és a Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetben készült 2011-ben az Európai Unió Romastratégiája. A Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetben a migráns gyermekek beilleszkedését segítő általános iskolai tankönyvcsalád készült, amely 2011-ben Európai Nyelvi Díjat kapott. A Tanárképző Intézet a hátrányos helyzetű kezelést szolgáló Stanford Modellt adaptálja (KIP), amely a hejőkeresztúri iskolában elért eredményei kapcsán vált országosan ismertté. A Hátrány és Iskola Szakmai Műhely (HISZEM), illetve a Romakutató Központ szintén a társadalmi felzárkóztatás jegyében működik.

Az intézmény szintjén említeni kell a TÁMOP 4.1.1.C pályázati kiírás keretében megvalósuló projekt egyik részfeladatát (Társadalmi innovációk a felzárkóztatás szolgálatában), amelynek célja a három régióbeli felsőoktatási intézmény (Eszterházy Károly Főiskola és Károly Róbert Főiskola) együttműködésén keresztül a régió társadalmi innovációs potenciáljának növelése a társadalmi és területi hátrányok csökkentése érdekében. Ennek legfőbb eszköze egy Felzárkóztatási Klaszter létrehozatala, amelyben a térségben érintett különböző társadalmi, oktatási, kutatási, állami és önkormányzati és gazdasági szereplők összefogásával teremtenék meg a társadalmi fejlődés lehetőségeit. A projekt egyéb tevékenységei is azt célozzák, hogy a három intézmény a régió felzárkóztatásának motorjaként tudjon működni köszönhetően az együttműködésnek. A projekt már lezárt, de valós eredményei csak hosszú távú együttműködések tekintetében lesznek láthatóvá, egy olyan regionális felsőoktatási együttműködési modell kiépítése formájában, amelyben hangsúlyos szerepet tölt be a társadalmi-gazdasági szerepvállalás.

Ezen a jelentős vállalkozáson kívül számos más tevékenységet is ellát az egyetem a felelősségvállalás területén. Az egyetem maga is több alapítványt hozott létre egyes képzések területei kapcsán (pl. közgazdász képzés), de város és a kistérség civil szervezeteivel is élénk a kapcsolata. Hasonló kistérségi programok a Miskolci Egyetemen is zajlottak (például a Szikszói kistérségben), mint amelyek

[37] Uo. 103.

[38] *Miskolci Egyetem Intézményfejlesztési Terv. Helyzetértékelés* (2012). 58.

[39] Uo. 96.

a Kaposvári Egyetemen is megvalósultak. Végezetül mindenképpen említeni kell a Miskolci Egyetem intenzív kapcsolatát a helyi egyházakkal, a hallgatók jelentős öntevékeny szervezeteit, illetve a Miskolci Egyetemmel szoros kapcsolatban lévő Miskolci Görögkatolikus Cigány Szakkollégiumot. Az önkéntesség kapcsán a közelmúlt legjelentősebb vállalása a Társadalom Igazságosság Felelősségvállalás program, amely a Miskolci Egyetem Tanárképző Intézete és a Csatárlánc önkéntes csoport (amely szintén az egyetemhez kötődik) közös kezdeményezése. A program célja, hogy a felsőoktatásban tanuló hallgatók önkéntes tevékenységet vállaljanak, amelyről az EU Youthpass igazolásához hasonló elismervényt kapnak.

Az egyetem tudatos stratégiát folytat a társadalmi felzárkóztatás területén és a regionális szerepvállalása a civil kapcsolatok tekintetében is meghatározó, ugyanakkor a kettő egységes stratégiát a dokumentumok alapján nem alkot. Az intézmény küldetését és tevékenységeit nagymértékben meghatározza a társadalmi felelősségvállalás gondolata, de mint intézményi stratégia csak egyes területeken átütő, ugyanakkor ezeken a területeken lévő aktivitás (pl. felzárkóztatás) az egyetem egész szerepvállalását intenzívvé teszik. Az intézményi stratégia egyértelműen a regionális szerepvállalás fontosságát emeli ki, és ide kapcsolódik a társadalmi felzárkóztatás programja is, de az intézmény alulról szerveződő és kifejezetten civil jellegű, azaz nem feltétlenül társadalmi felzárkóztatást érintő kezdeményezései így kevésbé láthatóak.

TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS A SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEMEN

Az alfejezet a Széchenyi István Egyetem szerepvállalására koncentrál az egyetem stratégiai dokumentumai (egy korábbi^[40] és a legutóbbi intézményfejlesztési terv^[41]) tükrében. Az egyetem esetében a társadalmi felzárkóztatás programja egyik intézményi dokumentumban sem jelenik meg határozottan. Az egyetem egyértelmű küldetése, hogy a régióban (az egyetem szűkebb pátriájában, Győrben és térségében) több területen (pl. kultúra, sport és tudomány) meghatározó alakítója legyen a társadalmi folyamatoknak, és a társadalmi felelősségvállalási programjának középpontjában is ez áll.^[42] Bár a hátrányos helyzetűek támogatását az intézmény is fontosnak tartja, ennek nincs keretprogramja, a szociális képzéseken belül jut érvényre.

A városi és térségi tevékenységekben végzett aktivitás számos lakossági programban jelentkezik (pl. Nyugdíjas Egyetem, ismeretterjesztő programok), amelyekben a Nyugat-Magyarországi Egyetem győri tanítóképző kara is részt vesz.^[43]

[40] *Intézményfejlesztési Terv 2007–2011* (2007). Széchenyi István Egyetem, Győr.

[41] *Intézményfejlesztési Terv (2012–2016). I. kötet. Helyzetelemzés* (2012). Széchenyi István Egyetem, Győr.; *Intézményfejlesztési Terv (2012–2016). II. kötet. Stratégia és kiválóság* (2012). Széchenyi István Egyetem, Győr.

[42] *Intézményfejlesztési Terv 2007–2011* (2007). 4.

[43] Uo. 87.

A korábbi intézményfejlesztési tervben megfogalmazott társadalmi szerepvállalás négy célkitűzése közül közvetlen formában egy sem kapcsolódik az általunk meghatározott felelősségvállalási célokhoz, egyes szegmenseik azonban megfelelhetnek nekik, ennek részleteit azonban nem tartalmazza a terv. A terv az egyetem térségi kapcsolatainak építése^[44] mellett (Győri Járműipari Körzet), szellemi és kulturális központi funkciók erősítése, a határon túli magyar kapcsolatok ápolása és tudománynpszerűsítési feladatokat határoz meg.^[45]

Ezen célokban lévő szerepvállalást lényegében megismétli a 2012-es intézményfejlesztési tervben lévő küldetési nyilatkozat is.^[46] A társadalmi szerepvállalás céljai itt valamelyest kiegészültek, de továbbra is korlátozott maradt a társadalmi felelősségvállalás köre, és elsősorban kulturális, sport és tudománynpszerűsítő területeken érvényesül. Az egyetem tudatosan megfogalmazza stratégiájában, hogy az intézmény tevékenységeinek területét kiterjeszti a harmadik küldetésre, és azon belül is a társadalmi felelősségvállalásra, de ennek részleteit a terv nem tartalmazza, és ahogy a korábbiakban említettük, ez csak szűkebb területeken és egyfajta szerepkörben érvényesül.^[47] A gyakorlati programokra vonatkozó információk is kifejezetten ezekre a területekre vonatkoznak.

A következőkben táblázatos formában (1. táblázat) mutatjuk be, hogy az egyetem milyen módon kapcsolódik a társadalmi szereplőkhöz az alábbi relációkban: egyének közötti, egyének és intézmények közötti, valamint intézmények közötti kapcsolatok esetében.^[48] Az egyetemen a társadalmi felelősségvállalás egyik meghatározó szereplője az Universitas Alapítvány, melyet 1990-ben alapítottak. „Az Universitas-Győr Alapítvány oktatói ösztöndíj programja elsősorban a fiatal oktatókat és a kiemelkedően tehetséges, kiváló tanulmányi előmenetelű hallgatók doktori képzését segíti. A programnak nagy szerepe volt abban, hogy a tudományos minősítéssel rendelkező oktatók száma megtízszereződött az elmúlt 18 évben. Összesen 190 oktató kapott eddig anyagi támogatást. A professzori ösztöndíjat, majd ezt lezárva a Hegedűs Gyula ösztöndíjat a Kuratórium az egyetem megalakulását követően azért alapította, hogy tehetséges, fiatal oktatók támogatásával segítséget nyújtson a jövő győri professzori karának megteremtéséhez. A hallgatói ösztöndíj program keretében az elmúlt tíz évben több mint 350 kiemelkedően tanuló hallgató számára biztosított pályázati úton elnyerhető ösztöndíjat. Az alapítvány 2000. év óta szervezi és menedzseli az ugyancsak pályázat

[44] Itt szeretnénk megjegyezni, hogy a Triple Helix modell, vagyis az egyetem-gazdaság-város relációjának működése Győrben egyfajta modellként szolgálhat más városok és felsőoktatási intézmények számára. Reznitzer, J. – Reisinger, A. (2015): i. m.; Reznitzer, J. – Kecskés, P. (2015): The „Model of Győr”: Triple Helix interactions and their impact on economic development. In: Dameri, R. P. – Beltrametti, L. (eds.): *Proceedings of the 10th European Conference on Innovation and Entrepreneurship*. University of Genova, Genova. 787-795.

[45] Uo. 90-91.

[46] *Intézményfejlesztési Terv (2012-2016). II. kötet. Stratégia és kiválóság* (2012). Széchenyi István Egyetem. 84.

[47] Uo. 11.

[48] Reznitzer, J. – Reisinger, A. (2015): i. m.

alapján tanulmányi félévente elnyerhető 10-10 Waberer's Holding ösztöndíjat, valamint a Szemerey ösztöndíjat, továbbá a Pannon-Work ösztöndíjat. Az Alapítvány a korábbi években számos, az oktatást támogató program, létesítmény megvalósításában is részt vállalt (sportcsarnok, korszerű előadóterem építés, informatikai fejlesztések).”^[49] Az alapítvány 1994-ben megalapította az UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft. jogelődjét, mely ma 4 üzletágban végzi tevékenységét: többek között felnőttoktatással, kiadványok publikálásával, kutatók támogatásával foglalkozik.^[50]

Ki kell még emelni az egyetemen folyó társadalmi felelősségvállalással is foglalkozó kurzusokat (Társadalmi felelősségvállalás, Közösségi tervezés és technikái, Nonprofit gazdaságtan, Önkéntes segítő gyakorlat), melyek mindegyike hozzájárul ahhoz, hogy a hallgatók megismerhessék a felelősségvállalás koncepcióját és akár terepszemle, akár külső előadók prezentálása kapcsán saját tapasztalatokra is szert tegyenek. A kurzusok célja, hogy olyan generáció kerüljön ki az egyetemről (a tárgyak több szakon és karon is elérhetők), akik aktív állampolgárként nyitottak a társadalmi problémák felé és megértik a felelősségvállalás fontosságát.

Az egyetem kiemelkedő figyelmet fordít arra, hogy az épületei és az azok közötti terek akadálymentesek legyenek (az intézmény közel 100%-ban akadálymentes, ez nem gyakori a felsőoktatási intézmények körében), így mozgásukban, látásukban, hallásukban korlátozott hallgatók és vendégek is használni tudják őket. A „Camelot” Mozgássérült Fiatalok Győri Egyesülete rendszeresen végez felmérést a győri akadálymentesség helyzetéről, melybe bevonják az egyetem hallgatóit is, így testközelből élhetik át a fiatalok, hogy milyen az önkéntes munka a gyakorlatban, ráadásul még közcélokat is szolgálnak vele.

1. táblázat: A Széchenyi István Egyetem társadalmi kapcsolatai a társadalmi felelősségvállalás tükrében

Egyének között	Ad hoc megbeszélések
	A két fél találkozása és megbeszélések konferenciákon, szakmai találkozók
	Közös publikációk
	Oktatók, kutatók önkéntes tevékenysége
	Oktatók, kutatók tisztsége civil szervezetekben

[49] <http://universitas.sze.hu/kezdolap> Letöltés ideje: 2015. november 20.

[50] <http://www.univgyor.hu/>

Egyének és intézmények (civil szervezetek) között	Hallgatókkal civil szervezetek látogatása
	Hallgatókkal önkéntes munka végzése civil szervezet számára
	Közös publikációk
	Közös PhD kurzusok
	Szakedolgozatok, diplomamunkák bírálata
	Államvizsga/TDK bizottságokban való részvétel
	Közös kutatási projektek
	Rászoruló és tehetséges hallgatók támogatása, pl. ösztöndíjak formájában
	Kurzusok indítása a témában
	Előadások a város lakosai számára, pl. Nyugdíjas Egyetem, Oktatói est
Társadalom, intézmények (civil szervezetek) közötti	Kulturális és sportintézményekkel való kapcsolattartás
	Rendszeres felmérés a város gazdasági, társadalmi helyzetéről
	Közös kutatási projektek
	Akadálymentes környezet kialakítása

Forrás: Rechnitzer, J. – Reisinger, A. (2015): i. m. alapján saját szerkesztés.

Meg kell állapítani, hogy bár az 1. táblázatban megjelenik a civil szervezetekkel való kapcsolat is, de ezek a kapcsolatok még nem kiforrottak, inkább az egyénre és kevésbé az intézményre fókuszálnak.^[51] Vannak már pozitív kezdeményezések, azonban szükséges lenne ezeket mélyebben integrálni az egyetem életébe. Így közelebb lehet hozni egymáshoz a tudományt és az embereket.

ÖSSZEGZÉS

Tanulmányunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk, az egyetemi felelősségvállalásnak milyen alapjai vannak a jelenlegi magyar felsőoktatásban, amely hozzájárulhat az egyetemek és régiójuk versenyképességének erősödéséhez. A kezdeti hipotézisünk az volt, hogy az egyetemi társadalmi felelősségvállalás komplex intézményi vezérlőelvként nem található meg a magyar felsőoktatási intézmények stratégiáiban, de egyes elemei már megjelenhettek. A vizsgálat során áttekintettük az intézmények stratégiai és minőségpolitikai dokumentumait, majd megvizsgáltuk az egyetemi karok és szervezeti egységek honlapjait.

[51] Rechnitzer, J. – Reisinger, A. (2015): i. m.

A miskolci intézmény méretei, karainak, doktori iskoláinak, képzési műhelyeinek száma és regionális kapcsolatrendszere kiterjedtebb, ugyanakkor az intézményi dokumentumok, a kutatási projektek is tudatosabb magatartásról tanúskodnak a régió társadalmi életében való feladatok felvállalásáról. Ezzel lényegében a Miskolci Egyetem esetében intenzívebb társadalmi szerepvállalással találkozunk, mint ahogy előzetesen feltételeztük. A tevékenységek szerteágazóak és az egyetem vezetése által is tudatosan bátorított és szorgalmazott, sőt az egyetem intézményi stratégiájának is a részét képezi az USR. Emellett azonban figyelemre méltó, hogy a társadalmi felzárkóztatás témája meghatározza ezt a diskurzust, kevesebb teret engedve a civil élet más területeinek szervezésére. A Kaposvári Egyetem esetében ezzel szemben a tudatosság csak az utóbbi években értelmezhető egyetemi szinten, a társadalmi felelősségvállalásnak korábban az intézményi stratégiában nem volt szerepe, de az egyetem megyei és regionális szerepkörének bővülésével egyre több kapcsolódó tevékenység jelenik meg, elsősorban ebben az irányban elkötelezett szervezeti egységeknek köszönhetően. A Széchenyi István Egyetem sajátos regionális szerepköréhez kapcsolódóan lát el társadalmi feladatokat, elsősorban szervezői funkcióban, azonban a társadalmi felelősségvállalás szociális aspektusa erősen hiányzik az intézményi szintű stratégiából. Ennek ellenére számos olyan tevékenységet azonosítani tudunk, mely közvetlenül vagy közvetve kapcsolódik a társadalmi felelősségvállalás területéhez.

Összességében mindhárom egyetem esetében elmondható, hogy a társadalmi felelősségvállalás intézményi stratégiaként még csak részben jelent meg, de a regionális szerepvállaláshoz kapcsolódó feladatok bővülésével a társadalmi felelősségvállalás szegmensei – különösen a Miskolci Egyetem esetében – egyre erőteljesebben körvonalazódnak.

IRODALOM

- Bodorkós B. (2010): *Társadalmi részvétel a fenntartható vidékfejlesztésben: a részvételi akciókutatás lehetőségei*. Doktori értekezés, Szent István Egyetem, Gödöllő.
- Carayannis, E. G. – Barth, T. D. – Campbell, D. F. J. (2012): *The Quintuple Helix innovation model: global warming as a challenge and driver for innovation*. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 2. 1–12.
- Carayannis, E. G. – Campbell, D. F. J. (2012): *Mode 3 Knowledge Production in Quadruple Helix Innovation Systems. Twenty-first-Century Democracy, Innovation and Entrepreneurship for Development*. *SpringerBriefs in Business*, 7. 1–63.
- *Delivering on the modernisation agenda for universities: education, research and innovation* (2006). European Commission, Brussels.
- Etzkowitz, H. – Leydesdorff, L. (1996): *The Triple Helix of University-Industry-Government Relations: A Laboratory for Knowledge Based Economic Development*. *EASST Review*, 1. 11–19.
- Etzkowitz, H. – Leydesdorff, L. (2000): *The dynamics of innovation: from Nation Systems and „Mode 2” to a Triple Helix of university-industry-government relations*. *Research Policy*, 2. 109–123.

- *Intézményfejlesztési Terv 2007-2011* (2007). Széchenyi István Egyetem, Győr.
- *Intézményfejlesztési Terv (2012-2016). I. kötet. Helyzetelemzés* (2012). Széchenyi István Egyetem, Győr.
- *Intézményfejlesztési Terv (2012-2016). II. kötet. Stratégia és kiválóság* (2012). Széchenyi István Egyetem, Győr.
- *Kaposvári Egyetem Intézményfejlesztési Terve* (2009). Kaposvári Egyetem, Kaposvár. Elérhető: www.ke.hu/index.php?mid=216&did=747 Letöltés ideje: 2015.05.20.
- *Kaposvári Egyetem Intézményfejlesztési Terv* (2012). Kaposvári Egyetem, Kaposvár. Elérhető: www.ke.hu/index.php?mid=216&did=747 Letöltés ideje: 2015.05.20.
- Kerekes S. (2013): Az egyetemek társadalmi felelősségvállalása, feladatok és lehetőségek. In: Hrubos I. – Luda Sz. – Török I. (szerk.): *Intézményi menedzsment a felsőoktatásban* 3. Felsőoktatási Gazdasági Szakemberek Egyesülete, Budapest. 126–144.
- *Küldetésnyilatkozat* (é. n.). Kaposvári Egyetem, Kaposvár. Elérhető: www.ke.hu/index.php?mid=216&did=737 Letöltés ideje: 2015.05.20.
- *Magna Charta Universitatum* (1988). Bologna, 18th of September. Elérhető: http://www.felvi.hu/pub_bin/kep/felsooktatasihely/magna_charta_magyar.pdf Letöltés ideje: 2015.05.22
- *Minőségpolitika* (2013). Miskolci Egyetem, Miskolc. Elérhető: <http://www.uni-miskolc.hu/minosegpolitika> Letöltés ideje: 2015.05.20.
- *Miskolci Egyetem Intézményfejlesztési Terv 2007-2010* (2006). Miskolci Egyetem, Miskolc. Elérhető: http://www.uni-miskolc.hu/uni/vezetoi_doc/ Letöltés ideje: 2015.05.20.
- *Miskolci Egyetem Intézményfejlesztési Terv. Stratégiai célok, célrendszer, mutatószámok, akció.* (2012). Miskolci Egyetem, Miskolc.
- *Miskolci Egyetem Intézményfejlesztési Terv. Helyzetértékelés* (2012). Miskolci Egyetem, Miskolc.
- *Miskolci Egyetem Küldetésnyilatkozata* (2013). Miskolci Egyetem, Miskolc. Elérhető: <http://www.uni-miskolc.hu/kuldetesnyilatkozat> Letöltés ideje: 2015.05.20.
- *Miskolci Egyetem Minőségi Kézikönyve* (2013). Miskolci Egyetem, Miskolc. Elérhető: <http://www.uni-miskolc.hu/minosegugyi-kezikonyv> Letöltés ideje: 2015.05.20.
- Molnár E. – Fehér A. (2013): *Tamási leghátrányosabb helyzetű kistérség jelene és kitörési lehetőségei.* Acta Scientiarum Socialium, 38. 239–254.
- *The New Dynamics of Higher Education and Research For Societal Change and Development* (2009). World Conference on Higher Education, Paris, UNESCO.
- *A new partnership for the modernisation of universities: the EU Forum for University Business Dialogue* (2009). European Commission, Brussels.
- Rechnitzer, J. – Kecskes, P. (2015): The „Model of Győr”: Triple Helix interactions and their impact on economic development. In: Dameri, R. P. – Beltrametti, L. (eds.): *Proceedings of the 10th European Conference on Innovation and Entrepreneurship.* University of Genova, Genova. 787–795.
- Rechnitzer, J. – Reisinger, A. (2015): University city economy: characteristics of the „Győr model”. In: Surdej, A. – Kędzierski, M. (eds.) (2015): *Economic Challenges for higher education in Central and Eastern Europe.* Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń. 118–141.
- Reisinger, A. (2013): *Social responsibility: the case of citizens and civil/nonprofit organisations.* Tér Gazdaság Ember, 3. 75–87.

- Reisinger A. (2015): Social responsibility and territorial development. In: Bodor, Á. – Grünhut, Z. (eds.): *Cohesion and Development Policy in Europe*. Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, Pécs. 99–108.
- Sáriné Csajka E. – Csizmadiáné Czuppon V. – Németh N. (2011): *Ki tanul kitől? Tudás-transzfer a Kaposvári egyetem és a Tamási kistérség között*. Képzés és Gyakorlat, 1-2. 135–143.
- Shawyun, T. (2011): From Corporate Social Responsibility (CSR) to Univesrity Social Responsibility (USR). In: Schneller, C. – Thöni, E. (eds.) (2011): *Universities and their Social Responsibilities*. Asia-Europe Foundation, Singapore. 14–17. Elérhető: www.asef.org Letöltés ideje: 2015.05.20.
- *The State of European Univesrity-Business Cooperation* (2011). European Commission, Brussels.
- Vallaey, F. (2014): *University Social Responsibility: a mature and responsible definition*. Higher Education in the World 3. Palgrave Macmillan. 88–96.
- Vallaey, F. (é. n.): *Defining social responsibility: a matter of philosophical urgency for universities*. Elérhető: <http://www.guninetwork.org> Letöltés ideje: 2015.04.01.
- *World Declaration on Higher Education for the Twenty-first Century: Vision and Action* (1998). World Conference on Higher Education, Paris, UNESCO.

ENGLISH ABSTRACT

With the transformation of traditional university the two earlier roles of the universities (education and research) has been expanded to the ‚third mission’, which includes essentially all the non-academic and not only the economic activities. Although university social responsibility (USR) is not rooted deep in the strategies of Hungarian universities, some policies are reflected in the activities of the universities, We examine these activities at three universities, University of Kaposvár, University of Miskolc and Széchenyi István University where USR is presumably not a complex institutional strategy but it becomes more and more important regarding the expanding roles of the universities. We have reviewed the institution’s mission statements, the documents of quality insurance and strategy, web sides and tried with analysis of these and overview of practical cases to determine the forms and the methods of local social responsibility at the given higher education institutions. The results show different rate of USR at each HEI, but these rates are more intense than it was expected.